

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administrațiunea tipografiei archidiecezane, Sibiu, strada Măcelarilor 47,
și la expedițiunea de inserțiuni Adolf Steiner în Hamburg (Germania).

Correspondențele sînt a se adresa la:

Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 37.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rîndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Prenumerățiune nouă

„Telegraful român”,

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe anul 1880 cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foiei.

Banii de prenumerațiune se trimit mai cu înlesnire prin asigurațiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumărătorului, al comunei unde se află cu domiciliul, și eventual al poștei ultime să fie scrise bine, ca să se poată cetă.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sfârșese cu ultima Decembrie 1879 ași înnoi din vreme abonamentul, pentru ca să nu fie expedita silită a sista sau a întârșia cu expedarea foiei*). Acei on. dd., cari prenumără de nou, să nu întârșie, pentru ca editura să se poată orienta cu tiparul esemplarelor.

Editura „Telegrafului Român” în Sibiu.

*) O înlesnire foarte mare în expedițiune se face prin lipirea unei fășii de adresă dela abonamentul ultim.

Sibiu, 28 Decembrie.

Am vădută în mai multe rînduri, că deputații dietali din Transilvania, de naționalitate maghiară, folosesc timpul afară de ședințe întrunindu-se în conferințe și discutând lucruri, cari îi ating mai de aproape. Între obiectele ce se debat în întrunirile aceste preocupă mai mult și ni se pare a fi de prima importanță: regularea proprietății în Transilvania.

Această „regulare” atinge și pre Românii din Transilvania.

Cei ce se întrunesc în conferințe

sînt mai cu samă fostii posesori privilegiați în sensul feudalității. Regularea despre care este vorba este regularea raporturilor dintre dîșșii și dintre fostii coloni (iobagi).

După cît scim din diare ministrul ung. de comerțiu a luat afacerea aceasta a mână spre a o duce cãtră definitivă ei soluțiune. Ministrul, credem că în puterea influenței ce 'i-o dă pozițiunea va și isbuti și așa în curînd o să vedem acea parte din Transilvania, care este locuită de posesorii și de iobagii de odinioară earrăși într'o neobicinuită agitațiune.

De altmintrea afacerea regulării proprietății nu are să se înceapă acum. Ea este începută de mult. Regulările pășunatului, comasările cele adese împreunate cu turburări și urmate de procese îndelungate, constituie o cronică nu prea atrăgătoare în țeara noastră.

Am dori ca continuarea acestor felii de regulări, reformată, sau nereformată prin legi și ordinațiuni noue, să fie desbrăcată de prejudețele intereselor particulare și de bună samă turburările și nemulțămirile vor fi din capul locului imposibile.

Fiindcă până acum nu scim care este rezultatul final al fremîntărilor din Budapesta în privința menționatei regulări, ne mulțămim a atrage atențiunea preoșimeii și inteligenței române din părțile pe unde mai sînt de a se regula proprietăți să nu scape din vedere afacerea aceasta. Ba am pretinde ca bărbații inițiați în afacerile urbariale să facă și din partele studii despre o regulare dreaptă, să le dea publicității spre informare, în sus și în jos, căci altcum nu vom avea cauză a ne mira dacă soluțiunea regulării de proprietăți între fostii posesori și fostii coloni va eși unilaterală și în defavorul fostilor coloni.

Ne-am prea dedat a lăsa și cușitul și pânea la buna chibzuire a altora și apoi tot noi ne plîngem dacă feliile se vin altora și ai nostri rămân cu gura goală. Să nu uite inteligența noastră că se tratează de interesele de proprietate a celei mai numeroase poporațiuni din țeară. Interesul este dară îndoit: este odată patriotic și totolată și național.

Revista politică.

Sibiu, în 28 Decembrie.

Delegațiunile aveau să se întrunească eri spre ași continua lucrările.

Din Bosnia și Erșegovina sînt sciri despre ciocniri între trupe și bande de lotri. Dealmintrea „Egyetértés” are o telegramă din 5 Ianuarie n. în care se spune că în ținuturile dela Plevlie și Ciainița a isbucnit revolta; poporațiunea fuge, miliția s'a dovedit că nu este în număr îndestulitoriu și s'a recuirat succurs. Dimensiunile revoltei sînt periculoase.

Diarele din Ungaria se ocupă cu predilecțiune de tema despre o acțiune contra Rusiei. „P. N.” scie să spună că în Polonia rusească sînt dislocate atâtea trupe rusești, încât să fie de ajuns sau de o invasiune în vecinătate sau de o întempinare a unei invasiuni din vecinătate.

După liniscea politică din timpul serbătorilor se nascu pe neasteptate un sgomot între oficioșii din Pesta contra Serbiei pentru des ventilata întrebare a juncțiunilor ferate și a tractatului comercial cu Austro-Ungaria. Furtuna aceasta jurnalistică a provocat-o cu deosebire un „interviu” al d-lui Ristici în „N. fr. Pr.” Ministrul Serbiei a făcut să înțe-

leagă că motivul întârșierii cu regularea afacerilor dintre ambele state trebuie căutat nu atât în Austria cãt mai mult în Ungaria.

„Ungaria, dișe ministrul sêrbesc „interviului”, e în precumpênire un stat agricultor ca și Sêrbia, pre când Austria representă interese industriale. Interesul special austriac cere ca Austria săși întindă cãt mai curînd și cãt mai cu efect teritoriul seu industrial spre Serbia, ear Serbia trebuie săși caute în vecinătate un tîrg bun pentru produsele sale brute. Cu totul altfel stă lucrul cu Ungaria. Aceasta nu poate vedea în importarea de produse brute, din Serbia decãt o concurență, care se va simți cu atât mai tare, cu cãt proporțiunea în prețurile de producțiune și de vîndare a mărfurilor brute sêrbesci și ungueresci va fi mai nefavorabilă. De altă parte interesul de esport al Ungariei în Serbia e aproape cãt nimica. Atacurile foaiei ungueresci ne-a luat toată îndoiala și ne-a lămurit; greutățile ce se opun la esecutarea punctului al doilea din convențiunea tratatului dela Berlin trebuie reduse la influențe ungueresci. Motivele pot să fie foarte patriotice, despre aceasta nu voim a disputa mai departe cu domnii respectivi, dar a arunca între asemenea împregiurări vina asupra noastră, e o procedere atât de puțin cavalerescă încât nu pot presupune nici pe departe că guvernul e complicele invectivelor ridicule din foaia din Budapesta.

Ministrul se pare că a desfundat butea prin declarațiunea că e gata a publica întreaga corespondență cu cabinetul din Viena și a lămurii picul austriac asupra acestei afaceri. Aceasta declarațiune a neliniscit de nou pe „P. L.” el cere ca monarhia săși e-lupte cu toate mijloacele potrivite res-

FOIȚA.

Sfântul Andrei.

Novelă.

(„Convorbiri literare”)

(încheiere).

Mănași măi! hăi! hăi!
Ear morariul meșter bun
Alerga ca un nebun,
Și striga, mereu striga:
Na na na morișcă na!
Morișca hodoregia
Și prin apă tot fugia.
Mănași măi! hăi! hăi!

Eram într'o curte boerească pe balconul de sub ferestrele salonului. Mă uitam și eu pe fereastră; era un bal mare din lumea cea mare. Doamne ce podoabe!... Ce bogății... Numai cu cerceii unei duduici, câte veduve scăpate ai fi putut adăpostii de frig și de foame! Dar acolo strigătul sêracilor nu pătrunde; e numai locul fericitilor. Ce deosebire între ei și mine?... Eu gârbovit sub rușinea unei osinde, scos din lume ca un desmoștenit, așteptând lipit de fereastră, pomana ce se aruncă cerșitorilor, ei veseli, bogăți, nepăsători de greutățile vieții, îmbățați de sunetul muzicii în saloane luminate. Și doar numai un părete ne despărșia.

Așa am fost și eu odată, și nu'i demult de atunci, dar ce a fost și numai este, e ca dunga fulgerului care nu lasă urmă pe ceriu. Și e tot lume cunoscută a-icea, .. Eată un tîner careși petrece viața la oglindă între pomezii, pepteni și cimbistre; păpușă inzestrată cu darul vorbeii. Nici vrea să scie de gerul de afară. O! parcă și cu el ași vrea să schimb acuma.

Eată un altul repeșit cu aprinderea frigurilor în vârștejul jocului. Pe fața lui se ved urmele patimilor ce le a secătuit fără vreme. Duce o viață plină de neastîmpăr, de joc de cărți, de amor și de dueluri. Sfîrșiva bine, sfîrșiva reu, nu'i pasă, căci la nevoe îi rămâne sinuciderea. Apoi privirile mele se opriră asupra unei dînșutoare a cărei trup se îndoia molatic pe brațul ce'i cuprindea mijlocul. Suflet plîpând visător și vecinic nedreptățit. A fugit cu Petru ca să scape de părinți, a fugit cu Vasile ca să scape de Petru, și acum e gata să fugă cu Sandu ca să scape de Vasile. Nimenea nu scie că dîșna să prețuiască credința prietinelor de casă. Dar cea mai atrăgătoare figură e a doamnei, care stă acolo aburită de joc recorinduse cu eventualul: figură de creolă, cu ochi invăpăiați și cu buzele insetate. Ce trup!... Ce frumșete!... Cât despre trup, o voi artiștilor! n'aveți ce

bănuți: mai tot e pe față, numai picioarele cele mici par' c'ar voi une ori să s'ascundă de ochii pofticioși, dar numai par, căci nerăbdătoare cum sînt, numai decãt se ivesc din tainica umbră. Nici una nu are în giuru'i atâta suspinător ca dîșna. Iorgu unul dintre cei mai statornici, are dreptul încuviințat și nețagăduit de a'i sâruta mîna până la încheetura brațului, în timp ce drepturile lui Petru se întind mai departe.... până la cot; ear Sandu, fericitul Sandu se bucură de toată lungimea brațului până la umăr. O! ce n'ar da ceilalți doi să poată' întocmai ca razeșii cei lacomi de proprietate, să strămute mai departe brazda stăpînirii lor! Apoi colo pe cele scaune înșirate vîd un șir de bărbați înșurați, figuri naive, casnice paravane în dosul cărora tot satul scie ce se petrece afară de ei. Dar ce diș eu?... Fie care rînd pe rînd, unul mai tîrșiu, altul mai de vreme, a aflat ce se petrece, și 'i-a durut poate la început, cum doare pe copil măsseau care crește, dar acum ca și măsesele crescute gata nu'i mai superă.

Dar Dumneșeule!... Ce vîd!... Tînerul cel nalt, uscăcios, a cărui deget se îndreptase odinioară spre mine, înfîșerîndu-mă cu uceiga, eată'l, eată'l la braț cu..... Dar nu se poate... e un vis, o nălucire.... „Ioane!” strigai eu simțind că mi se painjinesc ochii; cine's cei

doi?... Însă Ion asteptând bacșiușul striga cãt îi lua gura:

Ear lelea Morăriță
Bună meșterită
Cu cojițe, cu țarițe
Prinse moara de cosițe,
Ș'o apucă de calcăi
Ș'o puse pe căpătăi.
Mănași măi! hăi! hăi!

În același moment un lacheu galonat și mînușat eși afară și ne huiudu. Ion fugi plioștit ca cănele cărui în loc de un os i se aruncă o peatră. Înzădar îl căutai printre colăerii ce se depărtau în grabă de la casa binecuvîntată, în zădar prin numărul trecătorilor ce se încrușiau pe stradă. Ion se făcuse nevădută.

Atunci 'mi-am adus aminte, că pe când eram și eu om ca toți oamenii, a-decã pe când aveam sub stăpînirea mea șargul cel credincios, care'mi scia gîndul, mergeam de la țară la tîrg, și de la tîrg la țară cãt ai bate în palme. De ce nu m'aș duce acum pe jos la țară: depărșarea nu era de speriat.

Și apoi mai era oare a mea moșie părintească, cu livada părintească, cu casa părintească între pârșii cărcia am deschis ochii, sau nu?... Fără să stau mai mul la gînd, mă îndrumai spre moșie cu bățul în mână și cu căciula îndesată pe urechi.

Pe cîmp cãt coprindeai cu ochii se vedea albind zăpada ca un ștergar alb

sau cunecsiuni, cum ar fi a doua căsătorie la preoți, dela canoane aflăm în biserica ortodoxă, multe dela sinoadele ecumenice încoace și încă mai ponderoase și dacă aceste „n'a pures arbitrarium și unilateral în acțiunile lor, după cum ține dl Mangra. Atunci nici biserica noastră nu ar purcede arbitrarium dacă prin congresul nostru național ar deslega această cestiune, dară în conțelegere și cu cele lalte biserici ortodoxe și chiar cu consensul celor 4 patriarhi ai bisericii orient le. Eu însă la formalitate cum să se introducă nu mult am vorbit, ci am vorbit mai numai despre posibilitate, dară în urmă întreaga cestiune, dimpreună cu formalitatea introducerii, o am recomandat „prea înaltei înțelepciuni a celor competenți“

Eară eu am spus numai păreri mele după cunoștințele istorice și canonice ce le posed, precum și necesitatea de a introduce această căsătorie.

D-l Mangra întru atâta merge de departe cu prea înalta sa învățatură și filosofie încât vine a regula și a margini și dreptul și puterea arhierescă de a lega și a deslega pre care nici sântii apostoli, nici sântii părinți nu o au mărginit; de aci se poate vedea punctul de mănecare al dlui Mangra care nu corespunde nici cu evul mediu în privința liberalismului și a independenței personale, nu corespunde cu așa fel de timp în care era în vigoare sclavagiul, pe când era nemărginit dreptul tiranului asupra nefericitului seu sclav.

De aceea am spus la începutul acestui răspuns, că am aflat cu cale a răspunde la un om cu nise convicțiuni așa restrinse față cu epoca noastră, și față cu dependența omului în secolul a XIX.

Eu sânt preot și sânt supus întru toate dogmelor și aședămintelor bisericii noastre; și sânt cel dintâiu care aș sacrifica toate puterile mele în contra aceluia, care pe căli ne legale ar voi să se atingă de instituțiunile noastre seculare și ortodoxe. Când însă eu sânt preotul unei biserici ortodoxe, care astăzi este pusă, în dreptul de mult dorit al sinodalității; când sânt organul unei biserici vii și constituționale, am nu numai libertatea, dară și datorința ca să reclam în favoarea bisericii mele, toate acele ce esperiența mea de preot a aflat de necesitate și de bine: dară această reclamare o fac dela un organ care este și competent și matur

de a judeca, că este necesitate sau nu este, și tot acel organ este competent a judeca, că are el drept a da sau a nu da, aceea ce eu țic că e necesitate.

Acel organ este congresul bisericii noastre la care nu putem fi toți membrii, ca să ne putem exprima dorințele și opiniunile noastre la masa verde. În jurnalistica ne este comună tuturor, și are chiar datorința ca să asculte opiniunile diferite ale publicului.

Astfel se formează opiniunea publică și se atrage atențiunea celor competenți, ca să judece asupra cauzei și până când va veni timpul de a se aduce un decisiu pro sau contra.

Congresul însă nu este de obligat, ca să asculte nici de opiniunea publică nici de alte păreri ce se abat dela opiniunea publică. Acolo avem simburile națiunii și floarea bisericii noastre, care concentrându-și puterile lor spirituale, ajutați și umbriți fiind și de ducul sânt, care se chiamă și se coboară preste congresele noastre, nu vor face alt fel de lucruri, decât care vor servi spre mărirea bisericii noastre.

Pricepând eu astfel situațiunea și constituțiunea bisericii nostre însinuările făcute contra mea de domnul Mangra le resping cu indignațiune.

Mihailu Sturza
preot.

Primim dela comitetul ce l-a ales conferența inteligenței române din Sibiu spre publicare un apel la marinositatea creștină în favorul inundărilor din iarna aceasta. Din cele ce se țic în apel este invederat scopul salutariu și așa ori ce comentare a aceluia este de prisos.

Eată Apelul:

Cătră p. t. public!

Pe malurile inundate a le Mureșului, Crișurilor, Târnavelor, Arieșului și a altor riuri, sute de familii române, a căror averi deveniră prada inundărilor din luna trecută, stau sub cerul liber în mediul iernei grele fără pâne, fără vestmânt. Foamea și frigul le amenință acum și viața — unicul ce a scăpat de înfricoșatul element.

Umanitatea și sânta lege creștinească ne demândă să nu le lăsăm să peară înainte ochilor nostri.

Consciu de această datorință sacra comitetul instituit prin inteligența română din Sibiu se adresează cătră

jos asupra pământului, care se învârtia sub picioarele mele ca un glob nemernic perdut în noeanul întunerecului, și așa un despreț îmi veni în suflet despre cele ce se petrec acolo undetoși vor să fie stăpâni, uitând că moarte e singură stăpână, încât dacă nu miar fi fost rușine de tovarășița mea de sbor, aș fi trântit un hohot de ris.

Ce mi păsa acuma de judecătorii care mă osindise, de casele care mi arseseră, de nălucele din moară?... Îmi căduse perdeaua de pe ochi și toate le vedeam și le înțelegeam.

Mă uitam acum la soare fără să clipesc, și căți alți sori ca densul de omie de ori mai mari și mai frumoși vedeam rotindu-se în spațiu, sori albaștri, galbeni, verzi, ochi ai ceriului care decând lumea tot astfel s'au rotit și s'or rotii. Eată și colo luna noptilor pământesci, luna poeziilor, luna lunaticilor, luna cânilor lătrători, slugă becisnică a pământului. — Ce fir de năsip!...

Dintr'o singură privire străbăteam toată urzeala lumii; auđiam creșterea erbii, înțelegeam taina vieții, atingeam firele ce leagă stelele între ele, vedeam boldul care dă mișcarea, simțiam timpul stătător; ce țic?... Eu însumi făceam parte din acele stele, eram vęd, eram auđ, eram mișcare, eram toate, căci toate odată le cuprindeam și frumoase

toate inimile creștinilor cu rugarea: să grăbim a veni întru ajutoriul acestor frați ai nostri loviți de soartea amară.

Pentru înlesnirea cât mai curende ajutorării a acestor nefericiți, comitetul subscris va primi ori ce ofrande marimonioase, și procurându-și date positive despre lipsese nefericitorilor va distribui pe basa acestora ajutoarele întrate la densul dând la timpul seu rațiociniu despre acele prin organele de publicitate.

Ofrandele sânt de a se adresa dlui casariu al comitetului Visarion Roman, director al institutului de credit și economii „Albina“ în Sibiu.

Comitetul central pentru ajutoarea inundărilor.

Sibiu 27 Decembrie 1879.

E. Măcelariu presid., Trombitaș secret., V. Roman casariu, N. Cristea, Dr. Hodoș, Dr. A. Brote, I. G. Bariț.

Varietăți.

* (Apel călduros pentru inundăți), publică „G. Tr.“ în Nr. 103 subscris de un comitet de șapte membri (Nicolae T. Ciurcu, D. Ienciovici, Radu Radovici, Diamandi I. Manole, Ioan Dușoiu, G. B. Popp, Dr. Aurel Mureșan), prin care se adresează la marinositatea și datorința de caritate creștină a Românilor în favorul celor loviți de nenorocirea inundărilor. Comitetul se oferă a priveghia pe spesele proprii împărțirea ofertelor binevoitoare în fața locului nenorocirii.

* (Esecuțiune în ziua de Crăciun). În anul acesta cu deosebire a putut omul ceti prin jurnale felurite episode și scene din activitatea executorilor judecătorești, cari episode una întrece pre cealaltă în cinism și în desprețuirea umanității. Anul n'a putut însă să se încheie fără a se pune coroană la toate. După cum se aude din fontână vrednică de credință, chiar în ziua de Crăciun s'a dus execuțiune asupra mai multor Români din Poplaca lângă Sibiu. Se scie, că unica mângăere a Românului în timpuri grele ca cele de față este religiunea și bucuria lui la sânt. serbători cele mari, în care se consolează sufletul lui. Românul ca tot creștinul în ziua de Crăciun asteaptă să se bucure, pentru că s'a născut Domnul. Advocați ca T. și Cs. cari cer și pun termine de execuțiuni pe astfel de țile precum se pare nu numai nu sciu respecta ce e mai sânt și mai

scup omului, ci se par, că sistematic lucrează la nimicirea simțului celui bun în inima poporului.

* (Diariu nou). În Lugoș a apărut în ziua de Crăciun nrul de probă dela „Desteptarea“ (diurnal beletristic, scientific, economic și umoristic), care va apăre și mai departe odată pe săptămână sub redacțiunea dlui Iosif Tempea. Salutăm întreprinderea, poftindu-i succesul dorit.

* (Căli ferate) în toată monarchia Austro-Ungariei s'au deschis în anul 1879 în estensiune de 153 kilometre și adică: 72.11 kilometre în Ungaria și 80.4 kilometre în Austria. În special s'au deschis: în 1 Maiu Orșova-Verciorova 4.1 chil.; în 10 Iunie Brașov-Timis (Predeal) 30 chil.; în 5 Iulie Brood-Busud 7 chil.; în 16 August Dux-Liptitz și Dux Ladovitz (2.61 chil.); în 4 Oct. Unterdnuburg-Wolfsberg (38.22 chil.); în 11 Oct. Tarvis-Pontafe (25 chil.); în 28 Oct. Oedenburg-Neufeld (31 chil.); precum și Ebenfurth-Neufeld (2.26 chil.); în 1 Dec. Mürzzuschlag-Neuberg (12.75 chil.) Pentru aceste însă s'a sistat în 1 Iulie linia ferată Schaboglück-Priesen (10 chil.).

* Din lipsa de spaț sântem siliți a amâna continuarea listei de contribuiri pentru inundăți pe nrul viitoriu.

* (Têrg). Ministrul r. u. de agricultură, industrie și comerț prin înalta sa ordinațiune Nr. 33299/1879 a conces comunei Șeul mare din comitatul Bistrița-Năsăud, a ține în 1 Oct. a fie-cărui an têrg de țeară.

* (Poduri de sticlă). În Englitera se fac de dl Siemens încercări, a construi poduri de sticlă, o invențiune de tot practică, carea dacă se va pute realiza cu succes statornic, va fi lunei de mare folos, nu numai pentru că construirea podurilor din sticlă e mai efțină, dară apoi pentru că sticla nici nu putrețesece nici nu se ruginesce. Aceste se întemplă însă la podurile construite din lemn și fer.

Sciri ultime.

(După „S. d. T. B.“)

Viena, 9 Ianuarie n. După „Gazeta de Moscva“ a descoperit poliția în Moscva în 6 Ianuarie un deposit de proclamațiuni în limba rusă și în limbi străine, precum și unele baterii galvanice. Totodată s'a prins un individ, care îmbrăcat în haină sdrânțoasă de lucrătoriu, avea 12,000 ruble la sine.

Dar o Doamne!... Ce grozăvie!... Deodată frumoasa călăuză se topi în brațele mele ca o rață; lumea prinse să se clatine din temelie, sorii să easă din calea lor bătută, stelele să se ciocneasă, ear eu trăsniț din căteși patru unghiuri ale ceriului, fui aruncat în prăpastia nemărginirii.

Atunci... în căderea mea nesfârșită dar scurtă ca o clipă, întrevădui ca prin vis curtea lui Neagu, și când atinsei pământul între stâlpii de la poartă, simții că mii de ghiulele se sparseră în creerii mei... se împlinise cuvântul lui Ion... eram mort!...

* * *
Șargul e gata, nu plecați? strigă, Ion la urechea mea, clătînându-mă de mână.

Ars sării în picioare și mă frecai la ochi... Eram eu... dar eu întreg și teafăr în odaia mea, lângă canapeaua pe care dormisem și cu luleaua în mână care ardea. Și în aceste câteva minute avusei timpul să fac un omor, să fiu osindit, ertat, să mă primblu prin stele și să mor.

— Ți să deshame șargul, respunsei lui Ion, voui pleca mâne.

„Cuminte faceți, cuconașule, foarte cuminte, că mâne e sf. Andrei. — Îmi dați voce să ung incuetoarele cu usturoiu?...
N. Gane.

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARĂ.

O transacție ortografică.

(Înceiere.)

Am ajuns să ne rostim asupra lui *i* mut, care între propunerile, ce ni le face „Un etimologist”, are cea mai mare importanță, de oarece pretinde omiterea totală a unui semn din scrierea majorității Românilor. Motivele acestei pretensiuni de sigur se pot în cât-va slăbi; ele însă au oare care putere, pe care — obiectivi fiind — trebuie să o recunoaștem. Om nepreocupat nu va susține, că *sedilele* sunt plăcute pentru cel ce este silit a le scrie; nime nu va pute dice mai departe, că *sedilele* sunt o însușire generală a scrierilor, ce le aflăm la popoarele neo-latine; și cu greu se va afla în sfârșit cine-va, care să pretindă, că *sedilele* sunt nescăi arabesce frumoase. Observăm numai că „Un etimologist” ar fi dat de sigur expresiune mai fidelă simțimentelor nutrite de cei mai mulți Cipariani, dacă ar fi înșirat motivele pentru delăturarea „codițelor” dimpotivă: începând cu *estetica* și sfârșind cu *tehnica scrisului*. Ba, ne încumetăm a spune, că motivul cel mai de căpetenie pentru suprimarea *sedilelor* după mulți latinisatori este numai și numai acela, că în scrierea limbii — latine nu există *sedilele*; și sântem convingși, că mulți dintre aceiași oameni, cari astăzi osândesc „codițele” cele „urite” și „neeconomice”, ar uita și de „*estetică*” și de „*economică*”, și ar pune din greu „*codițe*”, chiar și acolo, unde de loc nu ar fi de lipsă, numai dacă ele s'ar afla în respectivele cuvinte latine. Ear' față cu celelalte limbi romanice, lipsite în scriere de „*codițe*”, limba românească ar fi atunci preamărită de acești latinisatori ca mult mai *latină*!

Fie însă ori și cum, noi de sigur nu vom combate, numai de dragul *sedilelor*, vre o încercare de a scăpa de ele. Cu deosebire încercarea făcută de „Un etimologist” nu ni se pare nediscutabilă, deși se pot face oare cari obiecțiuni te-meinice în privirea lui *i* mut. Astfel și „Un etimologist” n'a dovedit, că i din cuvinte ca *diece*, *siede*, *tiese*... a făcut parte din *diftongul ie*, ce s'ar fi născut din *e*. Tocmai *Diez*, pe care îl citează „Un etimologist”, pentru *di-ti-ț*, scrie pe aceeași pagină (234: tom. I), numai cu vre o câte-va rënduri mai jos: „*Indessen hat sich auch hier (d), wie bei t der Sibilant ohne Hilfe eines palatalen i eingefunden*”. *Diez* produce apoi exemple ca *gece*, *deu*...

Teoria lui *i* mut este mai de parte cam complicată*, cu deosebire dacă o punem alături cu teoria atât de simplă a *sedilelor*. Pecând scrierea cu aceste urmează

* Metoda scrierii cu *i* mut s'ar simplifica, dacă cazul atât de regulat a lui *i* scurt s'ar scoate din teoria lui *i* mut (i). Se poate dice mai corect, că nu *i* mut (i) se scurtează, ci *i* cel normal. Atunci s'ar pune *semnul scurtărei* în toate casurile lui *i* scurt din sfârșitul cuvintelor d. e. oameni, suferi, ardii, baii... precum scriu mai toate țările de dincolo de Carpați, „*Albina* Carpaților” și „*Scoala română*”, cari toate veți bine afară de aceea mai pun și *sedila*. Cu chipul acela accentul *grav* s'ar pune numai la infinitivii verbelor de conjug. II d. e. a pute, a avè, ... și pentru a însemna pe *z* din perfect. verbelor de conj. I d. e. el lăudă, el lucră... Astfel s'ar încunguira și inconvenientul a vedè pe accentul *grav* pe *i* într'un cas ca a plăti, și numai accentul *acut* într'un cas ca a peti. De altă parte însemnarea regulată a lui *i* scurt din sfârșitul cuvintelor ar aduce mai multă consecuență în sistemul scrierii.

după o singură regulă fără nici o excepție, întrebunțarea lui *i* pretinde o metodă cu *trei* distincțiuni; abstragând dela aceea, că *sedilele* mulțămesc principiul întuițiunii într'un mod eminent, căci ele se contopesc cu literile primitive și produc, așa dîcînd, o literă nouă.

Concedem însă că metoda lui *i* mut se deosebesce de scrierea *cipariană* întocmai precum se deosebesce un lucru pe deplin hotărît de un lucru cu totul nehotărît. Despre aceasta ne putem convinge cu desăvîșire, dacă cugetăm între altele că un *Ciparian* nu poate scrie un simplu *z* sau *w* sau *y*, pecând „Un etimologist” este în stare a reprezenta sunetele aceste simplu prin *di*, *si*, *ti*. Aceasta între altele are de sigur și o importanță *pedagogică*.

Dar *i* mut (adecă **i**) este în sfârșit numai un ce *individual*: lui *i* lipsește înainte de toate sancțiunea societății române, ce în *majoritatea* sa a primit deja *sedilele*, de cari anevoie se va mai lăsa. Să luăm apoi în considerație că mulți admit *sedilele*, numai pentru a-și ține poarta deschisă la *fonetism*, care după ei mai curînd sau mai târziu totuși se va realiza, cel puțin până la un punct oare care.

Bursa de Viena și Pesta din 7 Ianuarie n.

	Viena	Pesta
Renta de aur	98.30	98.40
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	—	78.50
II emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	92.50	92.25
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	79.75	81.—
Împrumutul drumurilor de fer ung. Obligațiuni ung. de rescumpărarea pământului	116.25	116.—
Obligațiuni ung. cu clausulă de sorțire	88.75	88.75
Obligațiuni urbariale temeșane . Obligațiuni urb. temeș. cu clausulă de sorțire	87.75	86.25 87.25
Obligațiuni urbariale transilvane . Obligațiuni urbariale croato-slavo-nice	—	85.75 86.25
Obligațiuni ung. de rescumpărarea decimeii de vin	89.—	—
Datorie de stat austriacă în hârtie	89.50	89.25
Datorie de stat în argint	70.20	70.25
Renta de aur austriacă	71.25	71.50
Sorți de stat dela 1860	82.25	82.—
Acețiuni de bancă austro-ung.	132.—	101.50
Acețiuni de bancă de credit ung.	844.—	74.—
Acețiuni de credit austr.	291.75	291.50
Sorți unguresci cu premii	207.75	242.—
Argint	—	110.—
Galbin	—	—
Napoleon	5.53	5.49
100 marce nemțesci	9.30 ^{1/2}	9.25
London (pe polița de trei luni)	57.70	57.65
	116.65	116.65

Economic.

Făgăraș, 2 Ianuarie n. Pro hectolitru: Grâu fl. 7.80—9; grâu sêcărêț fl. 6.50—7.60; sêcară fl. 4.50—4.80; orđ 4—4.20; ovês fl. 2.70—2.90; cucuruz fl. 4.—4.20; málaiu fl. —; Sămânță de cânepă fl. 10—10.50; mazere fl. —; linte fl. —; fasole fl. 6—6.50; crumpeneș. 1.—1.50; pro 100 chilo: Slănină fl. 60—75; sêu brut fl. —; sêu de luminărid. 38—40; unsoare fl. 56—58; cânepă fl. —; sêmênța de in fl. —; sêpun fl. —; fên fl. —; spirt pro grad 10—cr.; pro chilo carne de vită 40 cr. carne de vițel — cr.; carne de porc 36 cr.; carne de berbec 24 cr.; oauț 4 de 10 cr. Têrgul de ađi a fost cercetat de mulți cumpărători. Grâu și ovês n'au fost de ajuns în têrg.

Budapesta, 3 Ian. 1880. Timpul s'a muiat, termometrul a ajuns în săptămâna trecută dela —5° + 6° R. Ghița se topește atât de vremea moale cât cu deosebire prin ploile intensive și calde din această săptămâna. Mergînd treaba tot așa ajungem în pragul primejdiei de a fi înecați. Zăpada se duce pe ăi ce merge, sêmênăturile încep a resufla mai liber și a se desvolta, să desfundă însă drumurile grozav. Negoțul bucatelor n'a fost prea animat; bucate în têrg au fost multe dară n'au avut trecere. Nici celelalte articule n'au avut căutare bună și prețurile lor încâtva mai eține ca mai înainte. Așa notăm în special:

Grăul la 60,000 m. m. a trecut cu fl. 12—12.50; sêcară cu fl. 10; orzul n'a avut trecere; ovêsul debia a trecut puțin cu fl. 7.—7.65; cucuruzul la 15,000 m. m. cu fl. 7.40—7.70; rachița cu fl. 10—11; fâină a fost puțină în têrg, dară nici n'a trecut. Păștăioasele încă n'au

fost căutate și au trecut în special: fasolea cu fl. 11.25—11.75; linte cu fl. 12—14; mazerea cu fl. 13—14; málaiul cu fl. 7—8; sêmênța de in cu fl. 13—14; sêmênța de cânepă cu fl. 10—10.5; lánile încă n'au trecut așa, după oum ar fi trebuit să treacă chiar pe timpul acesta. Ele s'au plătit per chilogram cu fl. 1.85—2.70, eară per 56 chilograme cu fl. 84—85.

Porcii și de astădată au fost mai bine căutați. Numarul lor a fost acuma 53,650, între cari din Ungaria de jos 2650, din România 200 și din Ardeal 150 capete; unsoarea de porc cu fl. 51—54 fără vas, eară cu fl. 57 cu vas cu tot; slănină cu fl. 45.50; sêul cu fl. 47—48; spirtul *en gros* cu fl. 35.75; *en detail* cu fl. 36—38 per 10,000 litre %.

Peile au trecut mai bine ca toate articulele și adecă: cele de oaie din Bănat și Ardeal cu fl. 135—150; cele de capră din Bănat cu fl. 136—142, din Ardeal cu fl. 166—172 (toate per 102 dărabe); alte soiuri de pei de astădată n'au fost în têrg.

Estras din foaia oficială „Budapesti Közlöny.”

Licitațiuni: în 22 Ian. imob. lui Ludovic Farkas în Ciungva (judec. cerc. Aiud); în 27 Ian. și 27 Febr. imob. lui Danilă Schopper și soți în Moșna (judec. cerc. Mediaș); în 12 Ian. și 5 Febr. imob. lui Ioan Wolf și soției sale în Velț (jud. cerc. Sănmărtin); în 31 Ian. și 2 Martie imob. lui Stefan Györfi în Dobo (trib. Odorheiu); în 24 Ian. imob. lui Irimie Butum Maier în Veneția de sus (judec. cerc. Făgăraș); în 27 Ian. și 27 Febr. imob. lui Francisc Nagy și soți în Cluj (trib.); în 18 Febr. și 24 Martie imob. lui George Lutsch în Agnita (judec. cerc. Sighișoara); în 27 Ian. și 27 Febr. imob. lui Bănuț Suciu în Rechișor (judec. cerc. Hunedoara); în 18 Febr. și 24 Martie imob. lui George Lutsch în Agnita (jud. cerc. Sighișoara); în 12 Ian. imob. lui Marin Fikker în Cluj (trib.); în 12 Ian. imob. lui Stefan Fúzeș în Sângiors (judec. cerc.); în 29 Ian. și 4 Martie imob. soției lui Ioan Gergicean în Brașov; în 30 Ian. și 2 Martie imob. lui Carol Boyer în Broșov (trib.); în 22 Ian. și 26 Febr. imob. lui Martin Klöser în Hundrubech; în 21 Ian. și 25 Febr. imob. lui Martin și Agnetha Kelp în Hundrubech; în 3 Febr. imob. lui Ioan Dragoș în Boholt; în 21 Ian. și 25 Febr. imob. lui Bucur Crăciun în Șulumberg; în 11 Febr. imob. lui Ioan Theil în Seliștat; în 9 Febr. imob. lui Mateiv Pascu în Preșmer (judec. cerc. Sighișoara); în 29 Ian. și 2 Martie imob. lui Ioan Filip în Noul judec. cerc. Făgăraș); în 4 Febr. imob. lui Michail Martini în Șaroș (jud. cerc. Sighișoara).

Nr. 10/1880.

1—3

Pertractare de oferte.

Pentru asigurarea recerînței de 1024 metrii cubici de lemne de ars pentru restimpul de 1880/81 se va ține în 29 Ianuarie a. c. o pertractare de oferte în cancelaria administrativă a subsemnatului Morotrophiu reg. ung. unde se află condițiunile de licitațiune, și se pot ceti ori când până la acest termin în oarele oficioase de ante ameađi.

Ofertele în scris, conform legei timbrate și îngreunate cu 200 fl. vadiu, sânt a se preda în ăiua numită până la 11 oare ante ameađi cu lămurita descriere a cuantității, calității, lungimei și grosimei, asemenea cu adnotarea de sânt lemnele oferite de cele aduse pe apă sau nu.

Oferte întârđiate sau după termin făcute se vor refusa, și cele necorespunđătoare acestei publicațiuni nu se vor considera.

Sibiu în 5 Ianuarie 1880.

Reg. ung. direcțiune a Morotrophiuului ardelean.

Depuneri de capitale spre fructificare

se primesc la institutul subsemnat cu 5%
eară sub condițiune de a se anuncia institutului ridicarea depunerii la 6 luni înainte cu 5¹/₂%
interese.

Interesele încep cu ăiua, care urmează după ăiua depunerii capitalului și înceată cu ăiua premergătoare ăilei în care se ridică depunerea cu acel adaus însă, că numai după acele capitale se dau interese, care stau depuse la institut cel puțin 15 ăile.

Cu începerea dela 1 Ianuarie 1880 interesele se plătesc fără detragere.

La dorința deponentului se pot stabili în ăiua depunerii capitalului și condițiuni speciale de esolvire, cari se însemnă apoi în libel și în cartea depunerilor institutului. În atare cas restituirea depunerii urmează după aceste modalități speciale.

Depunerile trimise prin postă pe lângă comunicarea adresei deponentului se resolv totdeauna în ăiua primirei.

Asemene se pot efectui prin postă anunțări și ridicări de capitale.

Sibiu în 31 Decemvre 1879.

„Albina”

[65] 2—3

Institut de credit și de economii.

Neoplanta.
1875.
Medalie de argint.

Seghedin.
1876.
Medalie pentru merite.

CLOPOTE

DE TOATĂ MĂRIMEA

pe lângă hotărîrea prealabilă a sunetelor lor.

Cu deosebire recomandă **clopotele găurite**, inventate de dînsul, a căror sunet este mai adînc decît acelor de construcțiunea vechie și care, fiind de 100 punți, sânt asemenea celor de 140 punți de construcțiunea vechie.

Se află totdeauna în deposit clopote, dela mărimea cea mai mică până la 50 chilogr., precum și de **proasce portative** și **de mână**.

Se recomandă pentru comande cât de multe

Antonie Novotny
în Timișoara.

[57] 9—12